

Esa Koukkari

VERENPERINTÖ

I osa

Historiallistaustainen sukukertomus
Aika nuijasodasta Suomen sotaan

Verenperintö I osa

© Esa Koukkari

Ulkoasu: R. Penttinen
Kustantaja: Mediapinta, 2011

ISBN 978-952-235-331-3

Sisällys

Lukijalle	7
Ensimmäinen luku	9
Syyskuu 1944	
Johannes haluaa tietää missä on Pohjanmaa	9
Pohjanmaan 1500-luvun kohtalokkaat vuodet 1596–1597	20
Toinen luku	69
Lokakuu 1944	
Johannesta kiinnostaa Säräisniemi	69
Oulujärven rauhattoman erämaan asuttamista 1600-luvulla	81
Kolmas luku	106
Joulukuu 1944	
Mummo tiesi Venetpään ja Neittäjän kuolonvuosista	106
”Arina-dynastian” tuho: Kuolonvuodet 1695–1697 ja isonvihan aika 1712–1721	119
Neljäs luku	187
Talvi 1945	
Viljami-setä kertoi Käkiniemen Tervalasta	187
Arinan sukuyhteisö hajoaa Neittäjältä 1700-luvun lopulla	197
Viides luku	249
Kevät 1945	249
Leenan tarina Suomen sodan ajoilta	249
Arinan suku Suomen sodan vuosina 1808–1809	255
Taustakirjallisuutta	352

Lukijalle

Tämä on osittain kuvitteellinen kertomus erään suvun sukupolvien kohtaamista raskaista vuosista, jotka liittyvät Suomen historian vaikeisiin aikajaksoihin. Taustana on arkistodokumentteja, kirjallisia lähteitä ja muistitietoa. Totta kai jokainen kerrottu muistitieto on aina enemmän fiktio kuin dokumentoitu tieto aikakirjoissa – jos sekään on virheetön. Suurin piirtein näin ovat useat tapahtumat voineet kulkea. Kenenkään ei kuitenkaan tarvitse pitää totena tästä sukutarinasta enempää kuin sen, minkä tietää näin tapahtuneen.

Kertomuksen kulku on sijoitettu maamme historiallisten vaiheiden kehykseen. Kirjan sisältö hahmottui tutkiessani Oulujärven seudulle uudisasukkaina saapuneiden sukuni esi-isien elämänvaiheita. Suurimpiin yllätyksiin lukeutui isoäidiltäni poikavuosinani kuulemieni tarinoiden todenperäisyys. Hänen kertomuksensa auttoivat muodostamaan käsityksen, ehkä melkoisesti paikkansapitävänsä, eräiden henkilöiden elämänkaaresta jopa kahden sadan vuoden takaa. Myös muutamien Oulujärven seudun ihmisten muistitiedon yhdenpitävyys isoäitini kertomusten kanssa oli mielenkiintoista.

Kirjassa seurataan kuvitteellisesti vanhaan pohjalaiseen talonpoikaissukuun kuuluneen sukuhaaran elämää 1500-luvun nuijasodasta 1940-luvun jatkosotaan. Sotien syyt ovat moninaiset. Niillä ei ole yleensä onnellista loppua. Suomen rajoja siirrellään sodan voittajan tahdon tai sen kulloistenkin

eurooppalaisten liittolaisten poliittisten intressien mukaan. Uutta raja-aitaa seuraa uuden vihan alku.

Suvun menneisyyttä peilataan alle kymmenvuotiaan pojan herättämien ”aasinsiltojen” kautta, jotka toimivat johdantoina menneiden sukupolvien elämään. Tältä osin kertomus niveltyy jatkosodan päättymisen aikaan. Pienviljelijän perheen elinkeinot olivat muuttuneet varsin vähän kolmen vuosisadan kuluessa silloin eläneeseen talonpoikaan verrattuna. Raskaasta ja ihmistä kuluttavasta työstä saatiin palkaksi vain niukka toimeentulo. Kertomuksen luonteesta johtuen siinä ei ole yhtä päähenkilöä, joskin jotkut ovat aina näkyvämpiä kuin toiset. Yhteistä on sukupolvissa kulkeva suomalainen veren perintö.

Hyvinkäällä helmikuussa 2011

Esa Koukkari

Syyskuu 1944

Johannes haluaa tietää missä on Pohjanmaa

Jatkosota oli viimeinkin päätymässä. Taistelut taukosivat syyskuun alkupäivinä. Paikallisen ”Iisakki”-lehden mukaan rauhansopimuksesta käytiin vaikeita neuvotteluja. Leenan ajatukset kulkivat Aukustin kotiinpaluun ympärillä. Tumman tuvan hiljaisuutta hallinnut rukinhyrinä katkesi äkisti. Jostakin kaukaa metsien takaa erottui lentokoneen ääni.

– Vieläkö ne ryssät, vai liekkö sakemannit, jaksaavat vae säekytellä mökkiläeste raahoo.

Leena nousi ripeästi rukkinsa takaa. Hän tempaisi Eetun vuoteen päästä pienen lakanan, joka sopivasti peitti läntisen ikkunan. Vaikka hän tiesi rintamalla taistelujen jo päättyneen, niin ikkunain peittäminen oli kuitenkin vaistomainen toimenpide, ei siihen ajatukset ennättäneet mukaan. Leena jäi hetkeksi seisomaan ja kuuntelemaan lentokoneen kulkusuuntaa.

– Läntee päe tuntuu mänövä. Vieläköhän meenoovat Pohjammaata pommitto?

– Äeti! Missä on Pohjammaa?

– Kuuleha Johannes, em minä ossoo sitä nyt sulle selittee. Kysypäs tytöeltä. Mittee sinä sillä tievolla tiet?

– Tiina-mummu sano sitä kesällä, kun kävi meellä, että Arina suku on lähtösi Pohjammaalta.

– Sinähän voit kysellä tytöeltä. Lahja voes näättee sen Suome kartalta.

Johannes Aukustinpoika Arina syntyi syyskuussa 1938 yläsavolaisessa Marrasjoen kylässä.

Naapurien tytöt olivat häntä usein kiusoitelleet sanomalla Jussiksi. Se sai pojan tulistumaan.

– Minä en oo mikkää Jussi, minä oon Johannes.

– Ootpas, Jussi-pussi, äkäpussi!

Siitä alkoi aina pieni nujakka, kun tytöt lisäsivät löylyä kuumalle kiukaalle. Äiti, Leena Arina, oli tosin tytöille tehnyt selväksi, että nimi on papin sanalla annettu eikä sitä sovi mikkään muuksi vääristellä. Poikaa oli kuitenkin hauska kiusata. Tyttöjen hiljaiset hyväksymiset tahtoivat unohtua.

Oli toinenkin puhutteluun liittyvä asia, jota noudatettiin Arinassa sukupolvien takaisten tapojen mukaan. Leena oli aina teititellyt äitiänsä, Perukan Miina-mummoa. Mummo-raukka istui nyt halvautuneena päivät pitkät sänkynsä reunalla. Eikä aikoinaan myöskään nuori emäntä Miina voinut anoppiansa sinutella. Samoin toimi isä Aukustikin omia vanhempiansa kohtaan. Teitittely oli aivan luonnollinen tapa niin kaikkia vanhempia ihmisiä kuin myös omia vanhempia kohtaan.

Lehmiaution Lahja ja Rantalan Katri kävivät usein Rahkamäellä poikien luona leikkimässä. Johanneksen ja hänen veljensä Eetun kotihoitoon ja turvallisuuteen naapurien tytöillä olikin merkittävä rooli. Leena joutui vähäväliä käymään asioilla kirkonkylällä, jonne tuli matkaa kolmisenkymmentä kilometriä. Siihen tarvittiin aikaa kokonainen päivä.

Oman kylän osuuskaupassa piipahtaminen kävi sentään suksikelillä parissa tunnissa. Kesällä polkupyörällä liikkeessä saattoi siitä lasten hyväksi varttitunnin verran tinkiäkin. Toista olivat käynnit kirkonkylällä. Sydäntä kivisti ja päässä pyöri koko ajan pelko kotimökin vaaroista.

Talvella koulunkäynnin vuoksi oli saatava apuun Lehmiaution Alina, joka oli pojat maailmaan auttanutkin. Ei sinne Marrasjoen perälle mökkeihin kättilöapua saatu. Eikä näissä asioissa tarvittukaan. Näin olivat lapset syntyneet aina jonkin mökinmuorin avustamana kautta sukupolvien.

Kirkonkylälle oli aina lähdettävä aamulla apostolinkyy-

dillä eli jalan, pyörällä tai suksilla. Muita kyytejä kylätiellä ei ollut. Iisalmi–Oulu -maantien varteen oli matkaa kuusi kilometriä. Siitä pääsi hääpönttömoottorilla kulkevalla linja-autolla kirkolle.

Ennen kirkonkylää oli pitkä ja osittain jyrkkäkin nousu, Jolliukon mäki. Sen päälle kiipeämiseen ei puukaasun voima riittänyt. Mäen alla väki poistui kiltisti autosta. Näin yleensä onnistuttiin yhteisvoimin ”onnibussi” auttamaan mäen päälle ja kyytiläiset palasivat istumapaikoilleen.

Kirkolla Leena sai asiat yleensä toimitetuksi muutamassa tunnissa, mutta kyyti palasi Iisalmesta päin vasta iltapuoleen. Tänä väliaikana hän kävi tavallisesti Pellisen Eetin luona. Usein hänen selässään heilahtelevassa Aukustin savottarepussa tyrkkivät toisiaan villalankakerät. Emäntä keitti sikurirouheesta kahvinkorviketta, jotta mukavampi oli jutella näinä ankeina aikoina.

Eetillä oli kutomakone, jolla hän teki villakuteita väsyksiin asti. Asiakkaita riitti pitäjän syrjäkyliä myöten. Juuri edellisellä kerralla oli mittailtu ja leikattu sanomalehtipaperista kaavat Johanneksen villapukua varten. Poika oli kasvanut ulos edellisen talven taminoistaan. Jotakin oli hänelle talveksi keksittävä palttinaisten alusvaatteidensa päälle.

Johannes piirteli pitkin päivää ja myös iltaisin hämärän tuvan pöydän takana. Pöydällä seisovan matalan öljylampun liekki teki väpättävää liikettä luodessaan valoa nokeentuneen lampunlasin läpi. Keittiön seinältä Leena toi tavallisesti vierelleen uunin pankolle toisen lampun. Siihen hän laittoi tulen vain tarvittaessa.

Lamppuöljyä saatiin vain ostokortilla. Paremman valon tarve syntyi vain silloin, kun kierteille hiertynyt villalanka sotkeutui rukinkelalle. Kun lankakerrokset olivat järjestyksessä, seurasi heti puhallus lasin suulle. Karstaisen lampunsydämen käry kohosi ohuena savuvanana kohti tummaa lautakattoa.

Pitkät illat syntyi lankaa karstatuilta lepereiltä melkein ilman silmiä, käsikopelolla. Koko homma hoitui Leenalta peu-

kalon ja etusormen välissä, ne osasivat tasata langan herkästi kuin konsanaan tuntosarvet.

Johannes piirteli ahkerasti kellahtavalle puotipaperille. Äiti oli sitä saanut muutaman arkin käydessään kylän työväen osuuskaupassa. Piirrellessään poika silmäili välillä vierellään olevaa postikorttia. Hän yritti näet piirtää kortin kuvan mukaista venettä. Hänen mielestään se oli aivan samanlainen kuin Perukan ukilla, äidin isällä. Kortti toi mieleen kesän, jolloin paistoi lämmin aurinko. Pääskyselä lauloivat aina iloisesti. Perhoset lentelivät kukkivilla pellowpientareilla. Siitä pulpahiti Johanneksen uusi kysymys.

–Miks kesä on aena nii lyhyt?

Omissa ajatuksissaan ollut Leena melkein säpsähti hiljaisuuden rikkovaa kysymystä. Hän joutui kelaamaan päässään mistä nyt onkaan kysymys. Kesä tosin oli takana, mutta ei kaukana.

– Mistäs tuommone kysymys päläkähti peähäs?

– Minä piirustele ukkila venettä. Kesällä saen uki kansa olla vaen yhe kerra onkimassa ja kahesti kääti katiskoeta kahtomassa.

– No jospa ens kesänä peäset ukkilaa usseemmi. Ossaatha sinä sinne jo ite kävellä. Oot sitte siellä vaekka pitempää.

Johannes ei kysellyt enempää. Hän ei ollut tyytyväinen piirustukseensa. Onneksi paperilla oli tilaa uudellekin kuvalle. Pöydällä oli toinenkin kortti, osoitesivu näkyvissä. Kortin takasivua hallitsi vahvoilla leimasinkirjaimilla painettu sana KENTTÄPOSTIA. Kortti oli osoitettu Johannekselle 19.6.-44. Lähettäjän nimeä peitti osittain tuhuinen pyöreä postileima, jonka suttuisten kirjainten välistä erottui aniliinikynällä kirjoitettuna Läh ... ina A. 8200 Kpk 1.

Terve Johannes! Terveiset täältä jostain ryssän kylästä suuren järven rannalta. Ollaan kohta lähtössä pois jonnekiin. Kirjotan sitten osokkeen. Ole kiltti äitille ja pysy tervennä. Isä.

Kortti oli tullut juhannuskesällä. Aukusti Arina oli ollut

kaksi ja puoli vuotta Äänisniemellä rannikkotykistön torjuntakomppanian liikkuvissa partiojoukoissa. Sieltä oli määrätty lähtemään pois juhannuksen alla. Koko raskas ilmatorjuntakalusto oli laivattu Kontupohjaan, ja sieltä rautateitse Suomenlahdelle. Kesäistä valonjuhlaa vietettiin kenttäleirissä Äänislinnan länsipuolella. Siitä rannikkotykistön yksiköt lähtivät vetäytymään ensin vanhan rajan taakse, ja sitten edelleen asemiin Suomenlahden itäpäähän Viipurinlahdelle.

Ilta oli kulunut jo pitkälle. Eetu nukkui vuoteessaan täytätä päätä. Leena sijasi vuoteen itselleen ja Johannekselle. Hän vetäisi päällensä pitkän palttinaisen yöpaidan. Sitten hän peitelteli Eetun ja kävi paitasillaan solmimassa köydellä porstuan ulko-oven kiinni. Pirtin oven hän lukitsi tukevalla Antti-sedän tekemällä säpillä.

Leenan mielessä pyörähti pelko desanteista, rajan yli solutetuista vihollisista, jotka olivat tehneet tuhoja Kainuussa. Mutta se ajatus tuli ja meni. Kevyt puhallus öljylampun lasin suulle, ja niin pirttiin humautti pilkkosenpimeä. Eetu nukkui omassa pikku vuoteessaan uunin vierellä. Johannes nukahti äitinsä viereen. Leena ei saanut heti kiinni unilangan päästä, sillä tuo pommikoneelta vaikuttanut möyryävä ääni jäi tinnittämään hänen korviinsa. Onko sota sittenkään päättynyt?

Syksyinen yö laski tumman vaippansa Rahkamäen ylle. Synkkien kuusikkometsien kehystämien peltotilkkujen keskeltä saattoi erottaa tummat rakennukset. Pärekattoinen hirsipirtti, kahdenlehmännavetta heinäsuojineen ja avokalliolla seisova matala aitta. Etäämmällä näistä olivat riihi, savusauna ja pyykkikota.

Seuraavana päivänä naapurin tyttö Lahja kävi Arinassa. Johannes oli heti hänen kimpussa.

– Sano mulle missä on Pohjammaa. Äeti sano, että se löötyy kartasta. Onko sulla semmone?

– On tietennii. Kaekilla yläkoolulaesilla on oma kartta. Haluvatko sitä nähä?

– Joo. Mutta näätä mulle se Pohjammaa?

Äiti keskeytti karttakeskustelun ja alkoi kysellä Lahjalta äitinsä vointia.

– Jaksaskohta se Alliina tulla ens viikolla jonaki päivänä istumaa nuihe poejankukkaroije luokse. Minu pitäs käävvä toas kirkolla kansahuoltoasioeta setvimässä. Toevottavasti se Aakusti peäsöö kohta puolee poes sieltä rintamalta.

– Kyllä se äeti tulloo. Eelennii kävi Kariaho vanahoo emäntee kahtomassa.

Tähän väliin ennätti Johannes jo omaa asiaansa tuputtamaan.

– Kuuntele nyt minuva! Millo sinä tuot mulle sen karta?

– Tule vae heti mukkaa. Katotaa meellä.

Rahkamäki oli torpparilain kautta itsenäistynyt ja tullut lunastuksen kautta ulkoniittypalstoinen Kaarlen Lehmosen omistukseen. Pientila oli ajautunut 1930-luvulla ylisuuriin velkoihin. Pankki vaati vakuuksien perustein haltuunsa mökkiä ja maita. Aukusti ja Leena ottivat pankkivelat harteilleen ja pelastivat tilanteen. Pientila välttyi joutumasta pankin huutokauppaan vasaran alle.

Lehmiautio oli entinen pieni mäkitupalaispaikka, joka sijaitsi Rahkamäen tilan maalla. Alkujaan siinä oli asunut Kaarle veli Anselmi. Nyt mökissä asui Kaarle ja Alina yhden poikansa ja kouluikäisen tyttärensä kanssa. Vaikeat ajat muuttivat Kaarlen synkkämieliseksi. Hän eristäytyi kanssakäymisestä kyläläisten kanssa.

Lahja livahti lehmiaan puolelle veräjäpuiden välistä. Johannes puolestaan kiipesi ylimmälle puulle ja hyppäsi sieltä likaiselle nurmelle. Hakamaan kivistä polkua he juoksivat peräkanaa Lehmiautioon. Siellä täällä oli lehmien ja vasikkain jäljiltä sateen pieksämiä lantaläjiä.

Mökin porstuan ovi retkotti auki. Porstuan kuluneessa lattiassa oli yksi uusittu lattialauta. Ruokakahverista lehahti härskiintyneen kalan haju. Porstuan perällä rahisivat käsikivet. Alina jauhoi ohranjyviä. Ohrajauhoihin hän sekoitti kaurapasta kortilla ostamaansa lestijauhoa ja leipoi rieskoja. Näin

hän sai kyläläisiltä aina muutaman markan kukkaroonsa. Lahja sanoi äidilleen heti asiansa.

- Leena kysel’ teetä ens viikolla päeväks poekijesa luokse.
- Joovvahha minä. Pittää käävvä siellä porisemassa.

Lahja tempaisi reunoistaan nahkakaistaleilla tiivistetyn oven auki. Huoneesta tulvahti kessun ja pihkavaatteiden haju. Kaarle istui sänkynsä reunalla. Hän vetäisi posket lommolla sammuvasta piipustaan viimeiset savut, ja roiskasi pitkän syljen lattialla lojuvalle paperille. Samanlaisia syljöksä oli paperilla jos kuinka monta. Kaarle vilkaisi Lahjan sukattomia kinttuja.

– Nii perkele, kuinka monesti minu pittää sannoo, että ulukona ee ennee kylymällä juoksennella ilma sukkija.

Johannes säpsähti. Kaarlella oli niin kireä ääni, kuin olisi samassa hyökännyt kynsineen tytön letteihin. Lahja oli totunut näihin karjahteluihin. Rauhallisesti hän kurotti uunin vierelle kiristetyltä rautalangalta kuivumassa olleet pumpulisukat. Kartta löytyi penkiltä kirjakasasta pöydän takaa.

Lahja avasi kartan pöydälle.

– Tämä on Pohjammaa. Tuolta Oolusta lähtii aena tänne Pori luokse asti.

– Onko Suomi nii pien? Missä myö asutaa?

– Pienkö? Aattele vähä. Jos sinä piirrat hevose, ee se sovi millekkää paperille. Se pittää piirtee pienempänä. Suome pituus on yil’ tuhat kilometrijä. Kaekkija paekkoja ee voe kartalle piirtee. Tässä näkkyi Iisalami. Marrasjokkee siitä ee voe näättee.

Johannes nyökytti ymmärtäneensä mitä kartta tarkoittaa. Hän tajusi, ettei Arina-suvun alkukotia tällä konstilla voi mitenkään selvittää. Poika käänsi katseensa päätyikkunan ohitse hirsiseinälle. Kaarlen sängyn kohdalla oli ikkunan yläreunan tasolla pieni hylly. Siinä tiksutti pöytäkello.

Johannes osasi lukea, että kellon merkki on Junghaus. Samanlainen oli myös hänen kotona seinällä. Hän tunsi ajankulun. Nyt kello oli melkein kaksi iltapäivällä. Sängyn reunalla

istunut Kaarle suoristi selkäänsä ja katsoi tutkivasti poikaa.

– Sannoovat, että ossoot jo lukkee.

– Joo. Ja ossoon minä lukkee kirjoitustakkii.

Siitäkös Lahja säpsähti. Hän otti kynän ja kirjoitti lyijykynällä sinikantisen kouluvihkon takasivulle.

– Haistele kukkasia, älä rukkasia.

Johannes luki sanat kuin vettä valaen. Lahja ei puhunut mitään. Hän ja Katri olivat näyttäneet tuolle kakaralle pojilta saamiaan kirjeitä. Eikä se puhunut mitään, vaikka osasi kirjoitustakin lukea.

Kaarle nousi sängynlaidalta ylös ja kääntyi lattialle polvilleen sänkynsä vierelle. Sängyn alta hän vetäisi esille avonaisen pahvilaatikon. Siinä oli päällimmäisenä kirja, josta heti ensisilmäyksellä saattoi erottaa nimen AAPINEN. Tekstin alla seisoivat monivärinen, punahelttainen kukko.

Kaarle nousi ylös selkäänsä oikaisten ja meni uunin luokse. Uunin päällystilassa kuivui puhdetöihin tarvittavia puita. Oli myös keskeneräisiä puulusikoita, kapustoita ja haravan lapoja. Olipa joukossa yksi suolavedessä keitetty valmis kapustakin.

– Sulla kuuluu olova kohta syntymäpäevä. Mulla ee oo antoo kalliimpija lahjoja, nii ota tämä kirja ja kapusta. Ne on lahjaks ja muistoks kummeiltas.

– Kiitos.

Tämä yksikin sana tuli Johanneksen suusta kuin kurkkuun tarttuneena. Oli tapahtunut jotain aivan odottamatonta. Koskaan hän ei ollut kuullut Kaarlen sanovan lapsille ystävällisesti puolta sanaa. Katsomatta enempiä Kaarle-kumminsa puoleen hän astui ovesta porstuaan.

– Hyvästi.

Johannes lähti astelemaan aapistansa selaten veräjälle. Hänelle tuli mieleen parin viikon takainen tapahtuma. Poika oli hakenut postia Kariahosta, jonne sivummalla olevien mökkien posti jätettiin. Kevein jaloin hän juoksenteli kivistä oikopolkua Rahkamäkeä kohti. Kaarle oli menossa samaa polkua

Lehmiaution. Johannes hiljensi vauhtia. Hän ei tahtonut ohittaa allapäin etenevää synkkämielistä kulkijaa.

– Perkelettäkö sinä minuva jälestät!

Hirveä kiljahdus pelästytti Johanneksen. Hän pyrähti juoksuun Kaarlen ohitse, ja kipitti kotiinsa niin lujaa kuin laihoilla kintuillaan pääsi. Olivatko nämä lahjat jonkinlainen hyvitys tuosta tapahtuneesta?

Lahja ryntäsi Johanneksen perään. Tyttö juoksi letit keikkuen pojan rinnalle, ja otti lujalla otteella kiinni olkaimista. Hän oli nähnyt Katrilla kirjeen, jonka Johannes oli kirjoittanut.

– Etkä nyt juokse! Nyt on minu vuoro kysellä. Kirjottiko äetis sulle malliks ensiks sen Katrille antamas kirjee?

– Minä kirjoti iha ite. Sulta ja Katrilta minä kirjottamise oon oppinu.

– Mistäs tiesit sitä, että kirjee alakuu panna Rakas Katri.

– No sitä kyssyin äetiltä. Minä kyllä tiijän mitä se rakas tarkoittaa. Sinunnii soamas kirjee peällä oel’ enistää Rakas Lahja. Katri on mulle rakas. Se lopettaa aena kiusaamise enne sinuva. Sitte se sillittää peätä ja antaa pusuja otalle.

Lahja kääntyi takaisin Arinan lehmiaan veräjältä. Hän aikoi mennä heti tapamaan Katria.

– Sanonko sille sinu rakkaalle Katrille terveesijä?

– Joo.

Syyskuun kahdennenkymmenennen päivän tienoilla paikallislehti ”Iisakki” tiesi kertoa lukijoilleen, että Moskovassa oli solmittu Neuvostoliiton ja Suomen välirauhansopimus. Miehet olivat edelleen rintamalla, mutta aseellinen toiminta oli päättynyt tulitaukosopimuksen mukaisesti jo kaksi viikkoa sitten.

Aukustista ei ollut kuulunut tämänkään lehti uutisen jälkeen kahteen viikkoon mitään. Pelko ja ahdistus korvensivat Rahkamäen emännän sydäntä. Tilanne maassa oli sekava. Naapurin mies Marrasmäen Hannes oli haavoittunut jalkaansa ja päässyt kotiin. Lehmiaution Evertti vietiin Lapinsotaan

ajamaan saksalaisia pois Suomen alueelta. Kuultiin myös, että iäkkäämpiä miehiä oli palannut jo kotikonnuilleen.

Viimein lokakuun alkupäivinä Johannes toi Kariahosta muun postin mukana kirjeen. Heti käsialasta saattoi tunnistaa kirjeen lähettäjän. Leenan käsi vavahteli, kun hän kerihimillä leikkasi kuoren kyljen auki. Lapsiinsa päin kääntyneenä äiti luki puoliääneen kirjeen alusta loppuun. Jännitys laukesi kyy-
neliksi hänen poskilleen.

– Isä on elossa. Se on seleviityny hengissä. Isä on komen-
nettu Viipurilahelta

Porkkalaniemelle. Sieltä se kirjottaa, että peäsöö pijakkoe
meejä luokse.